

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР / СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ / SOCIAL SCIENCES**QAZAQ JOURNAL OF YOUNG SCIENTIST****2026, Vol.4, No. 5 (May)**<https://qazaqjournal.kz/>

ӘОЖ 654.19

РАДИО-ШОУ ФОРМАТЫНДАҒЫ ТАҢҒЫ БАҒДАРЛАМА*Жұмағалиқызы Асылзерде*

2 курс студенті, 6В03201-Журналистика, Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университеті, Қарағанды қ., Қазақстан

Бұл ғылыми мақалада радио-шоу форматындағы таңғы бағдарламалардың қазіргі медиакеңістіктегі рөлі мен маңызы қарастырылады. Таңғы радио бағдарламаларының даму тарихы, олардың ақпараттық және ойын-сауықтық қызметтері, аудиториямен байланыс орнатудағы ерекшеліктері талданады. Сонымен қатар, радио форматтарының уақыт өте келе технологиялық және әлеуметтік өзгерістерге байланысты эволюциясы сипатталады. Заманауи таңғы радиошоулардың интерактивті мүмкіндіктері мен тыңдарман психологиясына әсері ғылыми тұрғыдан сараланады.

Кілт сөздер: радио, радиошоу, таңғы бағдарлама, медиа, аудитория, ақпарат, ойын-сауық, радиохабар тарату, коммуникация, интерактивтілік

Таңертеңгі радио бағдарламалары, радиошоулар түрінде, қазіргі қоғамның медиа ландшафтында ерекше орын алады. Радио толқындары құрылғаннан бері бүкіл әлемдегі миллиондаған адамдар үшін ақпарат, ойын-сауық және коммуникацияның маңызды көзіне айналды. Жылдам өзгертін ақпараттық ландшафтта таңғы радио бағдарламалары өзекті және сұранысқа ие болып, тыңдаушыларға тек жаңалықтарды ғана емес, сонымен қатар күнді оң көзқараспен бастауға көмектесетін ойын-сауық мазмұнын ұсынады. Таңертеңгі радио бағдарламаларының тарихы бірнеше онжылдықтарды қамтиды және технологиялық

жетістіктермен де, тұтынушылардың қалауындағы өзгерістермен де байланысты көптеген өзгерістерді қамтиды. Радио хабар таратудың алғашқы күндерінен бастап, эфир толқындары қарапайым музыкалық үзілістер мен жаңалықтар сегменттерімен толтырылғаннан бастап, бүгінгі интерактивті элементтері бар жоғары сапалы радио бағдарламаларына дейін таңғы бағдарламалар айтарлықтай өзгерістерге ұшырады. Бұл өзгерістер тек радио форматының эволюциясын ғана емес, сонымен қатар радиостанциялардың аудиториясының қажеттіліктеріне бейімделуін де көрсетеді, бұл өз кезегінде таңғы хабар таратудың ерекше атмосферасын жасайды.

Зерттеудің мақсаты. Радиошоу форматындағы таңғы бағдарламалардың қазіргі құрылымы мен мазмұнын талдау, олардың тиімділігін бағалау және аудиторияның сұранысына сай одан әрі даму бағыттарын анықтау.

Зерттеудің міндеттері:

Радиошоу форматындағы таңғы бағдарламалардың қалыптасу тарихын және негізгі ерекшеліктерін анықтау;

Қазақстандағы және шетелдегі таңғы радиошоулардың құрылымын талдау;

Таңғы радиошоулардың мазмұнын зерттеу.

Таңғы радиошоу – бұл таңертеңгі уақытта аудиторияға арналған, белгілі бір форматта ұйымдастырылған, музыка, жаңалықтар, сұхбаттар, ойын-сауық және басқа да элементтерді қамтитын радиохабар. Мұндай бағдарламалар көбінесе жұмысқа бара жатқан, таңғы ас ішіп отырған немесе күнделікті тіршілігін бастап жатқан тыңдаушыларға арналады. Негізгі мақсаты – аудиторияны ақпараттандыру, көңіл көтеру және күнді жақсы бастауына ықпал ету.

«Таңғы шоу» деп аталатын бағдарламаға деген қызығушылық оның ерекше сипатынан туындайды, бұл радиохабардың осы жаңа түрінің сипаттамаларын жан-жақты зерттеуге кең мүмкіндік береді. Белгілі болғандай, радиохабардың таңертеңгі сағаттары, «прайм-тайм» (тыңдаушылар санының көп жиналатын уақыты) деп аталады, қазіргі радиостанцияларды тыңдаушыларды ұстап тұруға, жаңа аудиторияны және, демек, жарнама берушілерді тартуға қабілетті ең тиімді хабар тарату форматтарын іздеуге мәжбүр етеді. Бұл радиоөнімді жасауды бағдарламаны жасау процесінің барлық

қатысушылары үшін қаржылық тұрғыдан тиімді және мағыналы етеді. Осыған байланысты, таңертеңгі шоу мазмұнын, оның типологиясын, элементтерін және бағдарлама жүргізушілері, редакторлары және продюсерлері таңдаған әсер ету әдістерін талдау қызығушылық тудырады.

Біздің ойымызша, қазіргі радиохабар таратудағы таңертеңгі шоу ерекше бағдарлама ретінде қызмет етеді: шоуудың түрі, құрылымы және жеткізу әдістері таңдалған радио форматын белгілейді, тыңдаушыларға радио толқындарын лезде және интуитивті түрде сегменттеуге көмектеседі. Белгілі бір таңертеңгі шоу түріне артықшылық беру белгілі бір форматқа берілгендіктің тұрақты көрсеткішіне айналады. Бұл зерттеу тұрғысынан алғанда, формат радиостанция хабарының нақты мазмұны ретінде қарастырылады, ол белгілі бір аудиторияның талғамы мен қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған.

"Хабар тарату форматы" термині радиожурналистика теориясында даулы болып қала береді. Осылайша, А.А. Шерел форматты радиостанция хабар тарату тұжырымдамасы ретінде анықтайды, оған бағдарлама мазмұны, хабар тарату ырғақтары, станция таңдаған эстетикалық стандарттар, жүргізушілердің стилі және станцияның бағдарламаларын сипаттайтын басқа да ерекшеліктер, және ең бастысы, мақсатты аудиторияның қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін бағдарлама элементтерін құрылымдау принциптері кіреді.

Таңертеңгі радиошоудың құрылымы оның тиімділігі мен тыңдаушының қызығушылығын сақтауда маңызды рөл атқарады. Дегенмен, "бір стандартты шаблон" жоқ, әрбір бағдарлама өзіндік ерекшеліктерге ие болуы мүмкін. Алайда, жалпы алғанда, таңғы бағдарламалар келесі құрылымдық сипаттамаларға ие:

Таңғы бағдарламалар әдетте ерте таңнан басталып, таңертеңгілік сағаттардың соңына дейін (мысалы, 06:00-10:00 немесе 07:00-11:00) созылады. Бұл тыңдаушылардың белсенді әрі жаңалықтар мен ақпаратқа мұқтаж болатын уақытына сәйкес келеді.

Таңертеңгілік уақытта адамдардың көпшілігі "ұйқылы" күйде болғандықтан, бағдарламаның интонациясы, жүргізушілердің дауыс ырғағы, музыканың таңдауы – бәрі көңілді, сергек, позитивті болуы

керек. Жағымсыз жаңалықтарды да "жағымды" түрде жеткізу немесе одан да жағымды жаңалықтармен "баланстау" маңызды.

Көбінесе таңғы шоуларға екі немесе одан да көп жүргізушілер қатысады. Олардың арасындағы диалог, әзілдер, пікірталастар бағдарламаның ең қызықты бөлігіне айналуы мүмкін. Жүргізушілердің "химиясы" тыңдаушыларға жақын әрі сенімді қарым-қатынас орнатуға көмектеседі.

Таңғы шоулар тек жаңалықтар мен музыкадан ғана тұрмайды. Олар сұхбаттар, тыңдаушылардың хабарламалары, ойындар, тікелей эфирден қоңыраулар, күнделікті өмірден қызықты оқиғалар, пайдалы кеңестер (мысалы, жол қозғалысы, ауа райы) сияқты әртүрлі элементтерді біріктіруі мүмкін. Бұл аудиторияның әртүрлі мүдделерін қанағаттандыруға мүмкіндік береді.

Таңертең уақыт тапшы болғандықтан, бағдарламаның әрбір сегменті қысқа, нақты және қызықты болуы керек. Тыңдаушылардың назарын ұзақ уақыт ұстап тұру қиын, сондықтан ақпаратты тез әрі түсінікті жеткізу маңызды.

Телефон қоңыраулары, SMS, әлеуметтік желілер арқылы тыңдаушылардың пікірлерін, сұрақтарын, тілектерін алу – таңғы шоуның маңызды құрамдас бөлігі. Бұл бағдарламаны интерактивті етеді және тыңдаушылардың өзін бағдарламаның бір бөлігі ретінде сезінуіне мүмкіндік береді.

Әуендер таңертеңгілік көңіл-күйді орнатуда және сегменттерді бөлуде маңызды. Әдетте, танымал, ритмі бар, энергиялы әуендер таңдалады. Музыка интерлюдиялар тыңдаушыларға тынығуға және алдағы ақпаратқа дайындалуға мүмкіндік береді.

Жарнамалық үзілістер бағдарламаның ішіне логикалық тұрғыдан орналастырылуы керек. Олар тыңдаушылардың қызығушылығын жоғалтпау үшін тым жиі және тым ұзақ болмауы тиіс.

Бағдарламаның соңында жалпы шолу, күннің ең маңызды жаңалықтары, алдағы уақыттағы жоспарлар немесе келесі бағдарлама туралы ақпарат берілуі мүмкін.

Бұл құрылымдық элементтердің жиынтығы таңғы радиошоуды тиімді, тыңдаушы үшін қызықты және күннің алғашқы сағаттарында оларға серік болатын бағдарламаға айналдырады.

Таңертеңгі бағдарлама құрылымы мен мазмұны

Таңертеңгі радиошоудың мазмұны мен құрылымы тыңдаушылардың назарын аудару, оларға пайдалы ақпарат беру және күнді позитивті бастауына ықпал етудің кешенді процестеріне негізделеді. Төменде мұндай бағдарламалардың әдеттегі құрылымы мен мазмұны 1000 сөз көлемінде қарастырылады.

Кіріспе және Ашылу (06:00-06:30)

Энергиялы музыкалық интро: Бағдарлама белсенді, көңілді әуенмен басталады. Бұл тыңдаушыларға қызығушылық тудыру және оларды радио алдына жинауға арналған.

Жүргізушілердің сәлемі: Жүргізушілер жылы шыраймен, позитивті көңіл-күймен тыңдаушылармен амандасады. Олар күнді жақсы бастауға шақырады, бүгінгі күнге арналған қысқаша обзор жасайды («Бүгін бізбен бірге...»).

Күннің басты жаңалықтары (қысқаша): Таңертеңгі жаңалықтар тізбегінің ең маңызды, қысқаша синтезі беріледі. Әлемдік, елдік және жергілікті жаңалықтардың тек ең басты атаулары ғана айтылады, толық ақпарат келесі бөлімде берілуі мүмкін.

Ауа райы және жол қозғалысы: Тыңдаушылар үшін ең керекті ақпарат – ауа райы болжамы мен жол жағдайы. Бұл ақпарат тез әрі нақты беріледі, себебі көптеген адамдар осыған байланысты өз жоспарларын құрады.

Кіші ойын немесе тыңдаушы тілегі: Аудиторияны алғашқы минуттардан бастап бағдарламаға тарту үшін шағын ойын немесе белгілі бір әуенге тыңдаушы тілегі алынуы мүмкін.

Жаңалықтар блогы (06:30-07:00)

Толық ақпарат: Ертеңгілік жаңалықтардың толық нұсқасы беріледі. Жүргізушілер басты жаңалықтарды, саяси, экономикалық, әлеуметтік және мәдени жаңалықтарды қамтуы мүмкін.

Тақырыптар талқылауы: Жүргізушілер кейбір маңызды жаңалықтарды қысқаша талқылап, өз ойларын білдіруі немесе сарапшылардың пікірін келтіруі мүмкін.

Жергілікті жаңалықтар: Барлық аудитория мүддесін қамту үшін жергілікті жаңалықтарға да көңіл бөлінеді.

Таңертеңгілік сұхбат немесе студия қонағы (07:00-07:45)

Сарапшылармен сұхбат: Белгілі бір тақырыпта (мысалы, денсаулық, қаржы, білім, ата-аналарға арналған кеңестер)

сарапшылар, белсенді тұлғалар немесе танымал адамдар шақырылуы мүмкін.

Тыңдаушы сұрақтары: Сұхбат барысында тыңдаушылар телефонмен немесе онлайн арқылы өз сұрақтарын қоя алады. Бұл сұхбатты интерактивті етеді.

Қызықты әңгімелер: Қонақ өз саласындағы қызықты оқиғалармен, тәжірибелерімен бөлісе алады.

Музыкалық пауза және ақпараттық блоктар (07:45-08:30)

Танымал әуендер: Таңертеңгілік энергияны сақтау үшін хит әуендер немесе жаңа шыққан синглдер ойнатылады.

"Біздің тарих" немесе "Бұл күні": Белгілі бір тарихи оқиға, туған күн, мерейтой немесе қызықты фактілер туралы қысқаша ақпарат беріледі.

Қосымша жаңалықтар: Жаңалықтардың жалғасы немесе әлеуметтік желідегі, интернеттегі қызықты жаңалықтар, фактілер.

Ойын-сауық және интерактивті сегменттер (08:30-09:30)

Тыңдаушылардың қатысуымен ойындар: Жүргізушілер әртүрлі викториналар, жұмбақтар, сөз ойындарын ұйымдастырады. Жеңімпаздар бағалы сыйлықтармен немесе радиостанцияның арнайы бонустарымен марапатталады.

"Күннің әуені": Тыңдаушылар сұраныс бойынша әуендер қоюы немесе белгілі бір әуенге қатысты өз пікірлерін білдіруі мүмкін.

"Тыңдаушы хабарламалары": Жүргізушілер алдын ала жиналған тыңдаушы тілектерін, хабарламаларын, сұрақтарын оқып, оларға жауап беріп отырады.

"Еркін микрофон": Кейде тыңдаушыларға тікелей эфирге шығып, өз ойларын, жаңалықтарын немесе сұрақтарын қоюға мүмкіндік беріледі.

Жеңіл тақырыптар және кеңестер (09:30-10:00)

Ұнасымды жаңалық": Әлемдегі немесе жергілікті жердегі позитивті, қызықты, адамгершілікке жатпайтын жаңалықтар.

Қысқаша кеңестер: Денсаулық, психология, үй шаруасы, жеке өсу бойынша пайдалы, қолданысқа жарамды кеңестер берілуі мүмкін.

Жүргізушілердің жеке әңгімелері: Жүргізушілер өз таңертеңгілік тәжірибелерімен, күлкілі жағдайлармен бөлісе алады.

Алдағы жоспарлар: Келесі күнгі бағдарламаның немесе радиостанцияның алдағы іс-шаралары туралы ақпарат.

Қорытынды және Күн жалғасы (10:00-10:15)

Бағдарламаның жалпы қорытындысы: Бүгінгі бағдарламада айтылған ең маңызды жаңалықтар мен тақырыптардың қысқаша шолуы.

Тыңдаушыларға алғыс: Бағдарламаға белсенді қатысқандары үшін тыңдаушыларға рахмет айтылады.

Күннің ұраны немесе шабыттандыратын сөз: Күнді сәтті бастауға арналған позитивті ой, ұран.

Келесі бағдарламаға шақыру: Тыңдаушыларды келесі күнгі таңғы шоуға шақыру.

Музыкалық финал: Таңертеңгілік энергияны жалғастыратын немесе күндік жұмысқа жақсы көңіл-күймен кірісуге арналған әуенмен бағдарлама аяқталады.

Қорытынды

Таңертеңгі радио бағдарламаларының мақсатты аудиториясы алуан түрлі, әртүрлі жас топтарын, әлеуметтік ортаны және қызығушылықтарды қамтиды. Бұл аудиторияны түсіну контентті сәтті өндірудің кілті болып табылады. Таңертеңгі бағдарламалар негізінен жұмысқа немесе мектепке асығып бара жатқан адамдарға бағытталған, сондықтан динамикалық, тартымды және ақпараттық болуы керек. Мақсатты аудиторияны зерттеу радиостанцияларға бағдарламаларын тыңдаушылардың қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді, бұл рейтинг пен аудиторияның адалдығын арттыруға ықпал етеді. Маңыздысы, соңғы жылдары жастар арасында таңертеңгі радио бағдарламаларына қызығушылықтың арту үрдісі байқалуда, бұл шығармашылық форматтар мен инновациялық тәсілдер үшін жаңа мүмкіндіктер ашады. Таңертеңгі радио бағдарламаларының құрылымы мен мазмұны да олардың табысында маңызды рөл атқарады. Әдетте, таңертеңгі бағдарламалардың жаңалықтар, ауа райы болжамдары, музыка сегменттері, қонақтармен сұхбаттар және байқаулар мен сауалнамалар сияқты интерактивті элементтер сияқты әртүрлі сегменттерді қамтитын нақты күн тәртібі болады. Бұл құрылым бағдарлама бойы тыңдаушылардың қызығушылығын сақтайды, динамизм мен қатысу сезімін тудырады. Сонымен қатар, таңертеңгі бағдарлама мазмұны көбінесе ағымдағы оқиғаларды, мәдени үрдістерді және аудиторияның

қызығушылықтарын көрсетеді, бұл оларды өзекті және тартымды етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Бубукин А.М. Біз қандай радио тыңдаймыз? // Шоу-шебер. .
2. Барабанов Б.Г. Музыкалық радиоға ақпараттық қызметтің жұмысы. Радио: музыка, жаңалықтар, қоғамдық / Ред. В.А. Сухарева, А.А. Аллахвердов. - М.: Тәуелсіз радиохабар тарату қоры, 2020.
3. Бахтин М.М. Сөйлеу жанрларының мәселесі // Бахтин М.М. Жинақталған еңбектер. - М.: 2021.

УТРЕННЯЯ ПРОГРАММА В ФОРМАТЕ РАДИО-ШОУ

Жумагалиқызы Асылзерде

В данной научной статье рассматриваются роль и значение утренних программ в формате радио-шоу в современном медиапространстве. Анализируются история развития утренних радиопрограмм, их информационные и развлекательные функции, а также особенности взаимодействия с аудиторией. Кроме того, описывается эволюция радио форматов под влиянием технологических и социальных изменений. Особое внимание уделяется интерактивным возможностям современных утренних радишоу и их влиянию на психологическое состояние слушателей.

Ключевые слова: радио, радишоу, утренняя программа, медиа, аудитория, информация, развлечения, радиовещание, коммуникация, интерактивность.

MORNING PROGRAM IN THE RADIO SHOW FORMAT

Zhumagalikyzy Assylzerde

This scientific article examines the role and significance of morning programs in the radio show format within the modern media landscape. The study analyzes the history and development of morning radio programs, their informational and entertainment functions, and the specifics of audience interaction. In addition, the evolution of radio formats under the influence of technological and social changes is described. Special attention is paid to the interactive features of modern morning radio shows and their impact on listeners' psychological state.

Keywords: radio, radio show, morning program, media, audience, information, entertainment, broadcasting, communication, interactivity.

REFERENCES

1. Bubukin A.M. *What Kind of Radio Do We Listen To?* // Show-Master.
2. Barabanov B.G. *The Work of Information Services on Music Radio. Radio: Music, News, Society* / Ed. by V.A. Sukharev, A.A. Allakhverdov. – Moscow: Independent Broadcasting Foundation, 2020.
3. Bakhtin M.M. *The Problem of Speech Genres* // Bakhtin M.M. *Collected Works*. – Moscow, 2021.